

Tổ chim bói cá đúng là công trình lao động công phu

TS. Nguyễn Minh Hoàng

Tp. HCM, 1-5-2024

Chim bói cá thường được nhắc đến qua những đoạn hội thoại đùa, mang tính sáng khoái sau các công việc nghiên cứu nghiêm túc, tức là tốn sức làm và nghĩ. Đùa vừa làm giãn tinh thần, cũng lại có thể mang đến năng lượng suy nghĩ tiếp. Cứ căng thẳng mãi sẽ rất chóng cạn kiệt sức. Vậy nên năm ngoái, mới có bài trên báo *Khoa học & Phát triển* [1].

Đầu tiên, tôi tiếp cận với chim bói cá như thế, có khởi nguồn từ những mẩu chuyện ngụ ngôn tiếng Việt [2] (tức là từ trước khi bản tiếng Anh xuất hiện). Những mẩu này cũng được đọc ít nhất vài lần mỗi chuyện.

Nhưng có một vài chi tiết, đến tận ngày Quốc tế Lao động hôm nay, tôi mới phát hiện ra và lấy làm thú vị. Ở trong chuyện “Dinh cơ” [2] có nói tới việc Bói Cá tiên sinh vào hang ở, sau các nỗ lực xây tổ kiểu chim sâu, chim gáy bất thành. Lúc đọc, tôi nghĩ chắc tác giả đùa cho vui (vì câu chuyện nào trong đó cũng đùa).

Nhưng, sau khi tìm hiểu các Youtube video của các bạn trẻ lang thang trong thiên nhiên [3-4], phát hiện tổ bói cá, tôi mới biết, là việc nói Bói Cá tiên sinh ở trong hang đất bờ đê là hoàn toàn dựa trên tập tục sinh sống, làm tổ, ấp trứng, nuôi con của loài chim bói cá. Không phải là một chi tiết hư cấu ra cho vui!

Cụ thể hơn, trong mẩu video [4], bạn trẻ còn dùng smartphone để soi phát hiện ra ít nhất 4 trứng đang được ấp, nằm sâu trong hang chim bói cá đang ở. (Sau đó, bạn ấy dùng không đào sâu hơn để tránh gây ảnh hưởng việc ấp trứng, một ý thức môi trường rất đáng hoan nghênh.)

Xem kỹ mới thấy, công trình đào hang của bói cá khá công phu, và có tính toán cẩn thận. Ví dụ, đất ở nơi đào hang làm tổ không thể quá cứng, chặt, chắc... vì như thế sẽ rất tốn công sức. Hang đào phải khá sâu mới an toàn. Khi đào sâu vào trong, vẫn phải đủ rộng rãi để sinh hoạt, đẻ và ấp trứng. Chưa kể, nếu đàn con có lớn lên (về kích thước cơ thể) thì vẫn phải đủ chỗ cho chúng, khi chưa biết bay và tự lập. Trong thiên nhiên có rất nhiều phép tính chi li mà rất... tự nhiên. Trên phương diện lao động, hoàn toàn đáng để gọi mỗi tổ (hay hang/đường hầm) chim bói cá là công trình lao động công phu.

Đào Xem Tổ Chim Bói Cá - Bẫy Rắn Đã Lên Hàng | Dân Tộc Tây Bắc Tv

Dân Tộc Tây
Bắc Tv
148K subscribers

Join

Subscribe

774

Share

Hình. Một công trình bói cá trong có vài trứng đang ấp. Trích từ [4].

Đối với người sinh ra, lớn lên ở thành phố, hiểu biết này có giá trị. Với tôi điều này càng giá trị, vì loài chim này có liên hệ khá đặc biệt với công việc [5]. Trong một bài viết bình cuốn ngụ ngôn trên tạp chí *Kinh tế & Dự báo*, tác giả NP Tri có nói rất chí lý về ý nghĩa giáo dục với trẻ em, và thậm chí gợi ý cả sản xuất truyện tranh thiếu nhi [6]. Nhớ tới đây, tôi thấy mình giống với... trẻ em thành thị hơn là một người nghiên cứu.

Ký ức với trẻ em sẽ lâu bền và có ảnh hưởng lâu dài nếu đến từ thiên nhiên lý thú, thân thuộc quanh ta. Đến một cách tự nhiên, xuất hiện để tạo nên sự tò mò, quan sát và suy nghĩ. Anh Tri đã đúng khi tôi đọc được bài viết về một tổ chim bói cá khác, hẳn sâu vào trí nhớ người viết Đăng Ngọc trên báo *Đại Đoàn Kết* [7]. Hang bói cá này được đào ở thành giếng nước đá ong mới hoàn thành, trong sự ngỡ ngàng của tác giả. Như thế, hẳn là công trình còn công phu hơn nhiều, vì đất đá ong chắc chắn sẽ chặt và cứng, khó đào hơn những vách đất mềm trong các video [3-4] ta xem ở trên.

References

[1] Hoàng, N. M. (2023). Truyện ngụ ngôn Bói Cá. <https://khoa hocphattrien.vn/kham-pha/truyen-ngu-ngon-boi-ca/20231005090726624p1c879.htm>

[2] Hoàng, V. Q. (2021). *Ngụ Ngôn Bói Cá*. <https://books.google.com/books?&id=kycrEAAAQBAJ>

[3] Thiện, T. T. (2023). Chim Bói Cá Làm Tổ Trong Bờ Đất Có 2 Con. <https://www.youtube.com/watch?v=vUaKosEzQT4>

[4] Dân Tộc Tây Bắc Tv. (2024). Đào Xem Tổ Chim Bói Cá - Bầy Rắn Đã Lên Hàng. <https://www.youtube.com/watch?v=a6Z439ng4gE>

[5] Vuong, Q. H., & Nguyen, M. H. (2023). Kingfisher: Contemplating the connection between nature and humans through science, art, literature, and lived experiences. *Pacific Conservation Biology*, 30(1), PC23044. <https://doi.org/10.1071/PC23044>

[6] Tri, N. P. (2023). Ngụ Ngôn Bói Cá: Tập truyện cho cả trẻ em và người trưởng thành. <https://kinhtevadubao.vn/ngu-ngon-boi-ca-tap-truyen-cho-ca-tre-em-va-nguoi-truong-thanh-26971.html>

[7] Ngọc, Đ. (2024). Giếng đá ong và chim bông chanh. <https://daidoanket.vn/gieng-da-ong-va-chim-bong-chanh-10278266.html>